

Kurzus kódja(i): FLM-241.07
FLMD-211.06
FEN-140.64

Kurzus címe: Dokumentumfilm: elmélet, történet, módszerek

Tanár neve: Varga Balázs

Kurzus időpontja, helye: Csütörtök, 9.00 – 10.30, 34-es terem

Vetítések időpontja, helye: -

Kurzus típusa: Előadás

Kurzus leírása: A kurzus keretében a dokumentumfilmmel kapcsolatos legfontosabb elméleti kérdéseket tekintjük át szövegek értelmezése, illetve kortárs európai, amerikai és magyar dokumentumfilmek, valamint néhány filmtörténeti klasszikus alkotás (filmrészletek vagy teljes filmek) elemzése segítségével.

A kurzus tématerve:

1. Bevezetés. Dokumentum/film. Definíciók, szerepkoncepciók, tipológiák.
2. A dokumentumfilm és a társadalmi valóság. A dokumentumfilmes kifejezés módzatai. Doku-poétikák.
3. Dokumentumfilm és a politikai aktivitás. Propaganda, protest, provokáció.
4. Dokumentumfilm és etika. Közelség és távolság, a reprezentáció politikája.
5. „Légy a falon”. A megfigyelő dokumentumfilmek kérdései.
6. A cinéma vérité és a beavatkozásmentesség problémái.
7. Ki beszél itt? Dokumentumfilmes beszédhelyzetek a magyarázó dokumentumfilmtől az önéletrajzi filmekig.
8. Dokumentumfilm és kulturális emlékezet. Történelmi tapasztalatok feldolgozása dokumentumfilmben.
9. Found footage-filmek. Archív anyagok használata.
10. Újrajátszva. Rekonstruált jelenetek dokumentumfilmekben.
11. Áldokumentumfilmek.
12. Dokumentumfilm, média, digitális kultúra.

Kurzus teljesítésének követelményei: A félév írásbeli vizsgával zárul. Ennek első fele egy filmismereti teszt a kötelező filmek alapján. A teszt minimum 70%-os teljesítése a jegyszerzés alapfeltétele. Az írásbeli vizsga második fele (teszt és esszékérdések a szakirodalom és az előadások anyaga alapján) csak akkor értékelhető, ha a beugró teszt sikerült.

Vetített filmek: Nyilvános vetítések nem lesznek, a kötelező filmek DVD-n elérhetők a stúdióban. Az egyes előadások témájához kapcsolódó, kötelező filmek (az előadások követéséhez erősen ajánlott a vonatkozó filmek ismerete):

1.
Almás Tamás: Sejtjeink
Bódy Gábor – Dárday István – Fehér György – Jeles András – Tarr Béla – Wilt Pál: Hat bagatell
2.
Robert Flaherty: Nanuk, az eszkimó
Joris Ivens: Eső
Sára Sándor: Cigányok
3.
Michael Moore: Fahrenheit 9/11
Novák Tamás – Skrabski Fruzsina: Bűn és büntetlenség
4.
Buzás Mihály – Szolnoki József: Leptinotarsa
Lars von Trier: Öt akadály
5.
Albert Maysles – David Maysles: Gimme Shelter
Helena Trestikova: René – Egy élet a rácsok mögött
6.
Jean Rouch: Egy nyár krónikája
Gulyás Gyula–Gulyás János: Ne sápadj!

-
7.
Ari Folman: Libanoni keringő
Kerekes Péter: 66 szezon
 8.
Gazdag Gyula: Társasutazás
Alain Resnais: Sötétség és kód
 9.
Forgács Péter: Dusi és Jenő
Papp Gábor Zsigmond: Az ügynök élete
 10.
Errol Morris: The Thin Blue Line
Kevin Macdonald: Zuhanás a csendbe
 11.
Rob Reiner: This is Spinal Tap
Siklósi Szilveszter: Az igazi Mao
 12.
Chris Marker: Nap nélkül
-

Kötelező/ajánlott irodalom
(* megjelölve az ajánlott):

Kötelező:

- Chanan, Michael: Truth Games. Cinéma vérité and Direct Cinema. In: Chanan, Michael: *The Politics of Documentary*. London: BFI, 2007. pp. 166 – 183.
- Doherty, Thomas: The Sincerest Form of Flattery: A Brief History of the Mockumentary. *Cineaste* 28 (2003) no. 4. pp. 22–24.
- Dokumentumfilm-elmélet. *Metropolis* (2009) no. 4. (Carl Plantinga, Bill Nichols, Michael Renov és Leger Grindon tanulmányai)
- Kádár Anna: „Körberajzolni a tűz árnyékát”. **Újra felhasznált felvételek a Balázs Béla Stúdió 1968-1979 között készült filmjeiben**. Pécs: PTE BTK Kommunikáció- és Médiaelméleti Tanszék, 2010. pp. 9–22.
- Kovács András Bálint: Az etnográfus filmrendező. Jean Rouch. *Filmvilág* (1985) no. 7. pp. 38–43.
- Udvarnok Virág: Történelem és emlékezet dokumentumfilmekben. *Metropolis* (2004) no. 2. pp. 50–56.

Ajánlott:

- Barnouw, Erik: *Documentary: A History of the Non-Fiction Film*. Oxford University Press, 1993.
- Beattie, Keith: *Documentary Screens. Non-Fiction Film and Television*. New York: Palgrave Macmillan, 2004.
- Bruzzi, Stella: *New documentary: a critical introduction*. London – New York: Routledge, 2006.
- Cowie, Elizabeth: *Recording Reality, Desiring the Real*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2011.
- Czirják Pál: Elbeszéléskényszer, dokumentumfilm és a történelmi emlékezet konstruálása. Adalékok a történelmi dokumentumfilm és az oral history módszertani összevetéséhez. *Replika* (2007 szeptember) no. 58. pp. 91–119.
- Ellis, Jack C.: *A new history of documentary film*. New York: Continuum, 2005.
- Juhász, Alexandra – Lerner, Jesse (eds.): *F Is for Phony: Fake Documentary and Truth's Undoing*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2006.
- Gelencsér Gábor (szerk.): *BBS 50. A Balázs Béla Stúdió 50 éve*. Budapest: Múcsarnok, Balázs Béla Stúdió, 2009. pp. 263–331. (Hammer Ferec, K. Horváth Zsolt, Pócsik Andrea, A. Gergely András és Czirják Pál tanulmányai)
- Halmos Ádám (szerk.): *A valóság filmjei. Tanulmányok az antropológiai filmről és filmkatalógus. Dialéktus Fesztivál 2004*. Budapest: Palantír Film Vizuális Antropológiai Alapítvány, 2004. (Colin Young és David MacDougall tanulmányai)
- Macdonald, Kevin – Cousins, Mark: *Imagining reality: the Faber book of documentary*. London: Faber and Faber, 2006.
- A magyar dokumentumfilm a rendszerváltás után. *Metropolis* (2004) no. 2. (Czirják Pál, Füredi Zoltán és Sz. Varga Zsuzsanna tanulmányai)
- Margitházi Beja: „Ne filmezzenek minket. Egyszerű emberek vagyunk...” –

Megfigyelési és reprezentálási technikák Victor Kossakovszkij: A Belov család c. dokumentumfilmjében. *Korunk* (1997. december) pp. 35-45.
<http://www.korunk.org/?q=node/8&ev=1997&honap=12&cikk=6211>

Nichols, Bill: *Introduction to Documentary*. Bloomington, Ind., Indiana University Press, 2001.

Nichols, Bill: *Representing Reality: Issues and Concepts in Documentary*. Bloomington: Indiana University Press, 1991.

Plantinga, Carl R.: *Rhetoric and Representation in Nonfiction Film*. Cambridge, U.K. – New York, N.Y.: Cambridge University Press, 1997.

Renov, Michael (ed.): *Theorizing Documentary*. New York, Routledge, 1993.

Rhodes, Gary D. – Parris Springer, John (eds.): *Docufictions: essays on the intersection of documentary and fictional filmmaking*. Jefferson, N.C.: McFarland & Co., 2006.

Rosenthal, Alan (ed.): *New Challenges for Documentary*. Manchester, UK – New York: Manchester University Press, 2005.

Tóth Péter Pál: A képmutatás kora. Dokumentumfilm és kreativitás. *Filmvilág* (2010) no. 7. pp. 7–10.

Winston, Brian: *Lies, Damn Lies and Documentaries*. London: British Film Institute, 2000.

Zalán Vince (szerk.): *Budapest Iskola*. MADE, Budapest, 2005.
